

Till dem af mina
kommittenter, som
ej haft tillgång
på de större
tidningarn...

Ericsson, Pehr i Vik
1815-92

53 E a Br. 1867

National Library
of Sweden

ERICSSON, PEHR:WIK

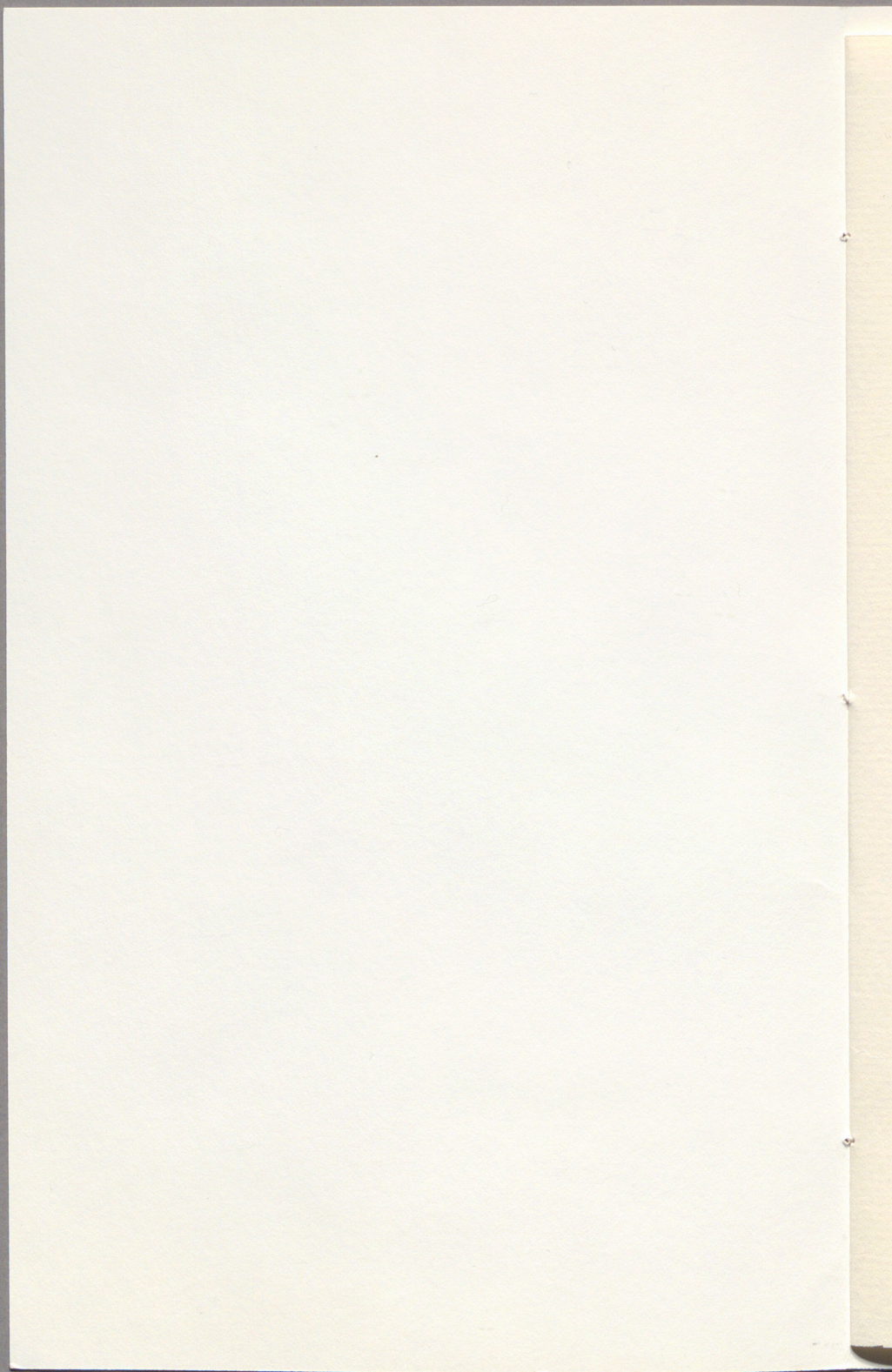
Sv. Saml.

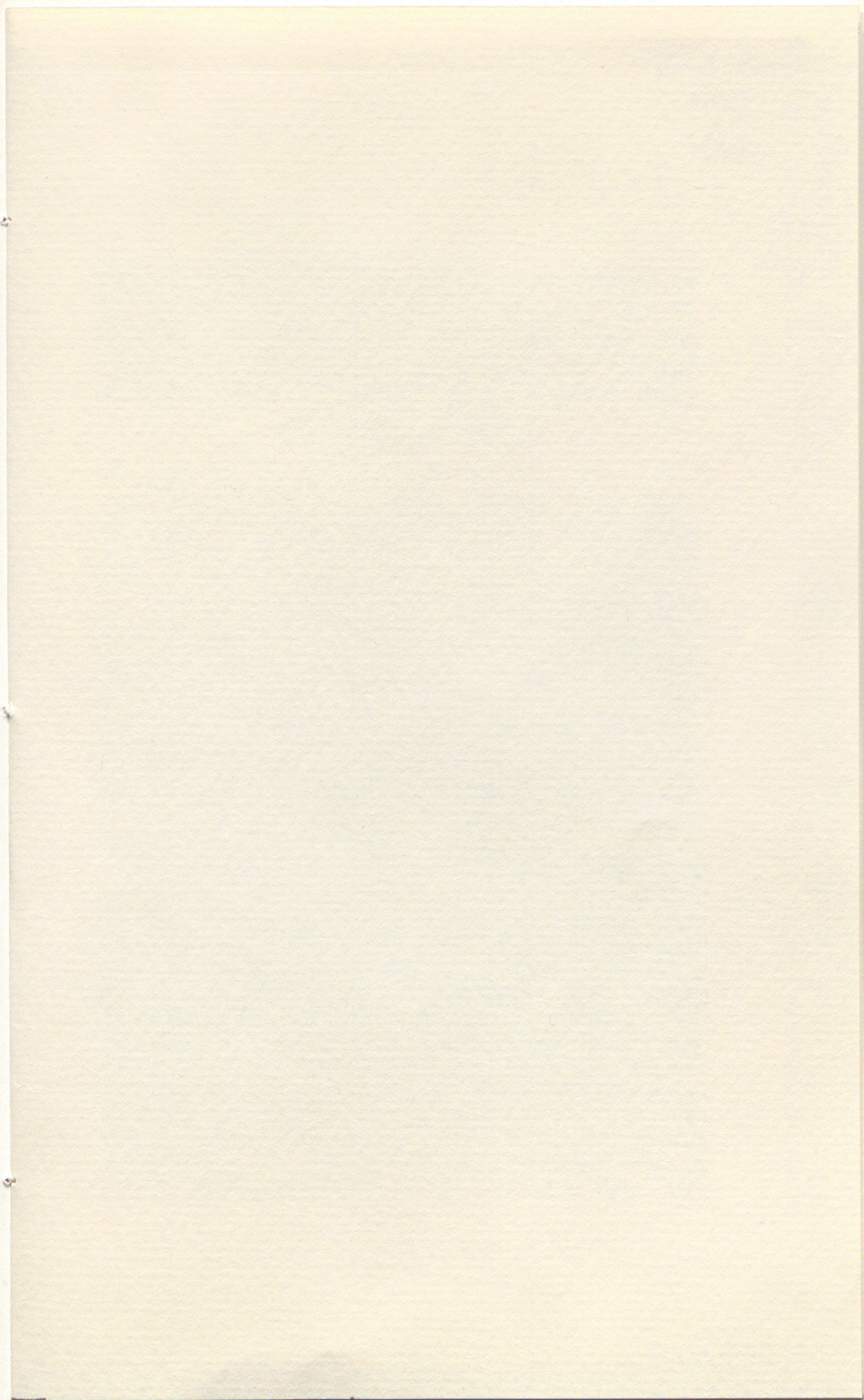
Polit.

Sv.

(B.M.)

1867

1867

Polit. Sv.

(Ra.)

1867

Till dem af mina kommittenter, som ej haft tillgång på de större tidningarne och således ej varit i tillfälle att följa Riksdagens förhandlingar, men likväl kunna önska erhålla en kort öfversigt af de frågor som röra allmogen och hwari beslut blifwit fattade, får jag härmedelst öfverlemna en kort berättelse.

För ändringar eller tillägg i allmänna lagen hafwa underdåniga skrifwelser blifwit till Kongl. Maj:t afslåna med anhållan om Kongl. Maj:ts godkännande eller framläggande af förslag till kommande Riksdag i följande ämnen:

Då förändrade förhållanden inträdt sedan vår allmänna Civillag stiftades genom en utwidgad handels- och näringsfrihet, hwarigenom wid sidan af den egentliga landtbrukaren uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handwerkare, som njuta lika skydd af lagen och i följd deraf äfwen böra deltaga i underhållet af tingshusbyggnader, har Riksdagen beslutat hos Kongl. Maj:t anhålla om förslags uppgörande till förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af Tingshus och Häradsängelse, så att dessa åligganden blifwa för medlemmarne af tingslagen efter billiga grunder gemensamma.

Enligt förordningen af den 26 October 1858 må ej gemensamma andaktsöfningar hållas utan prests ledning, å den tid, då allmän Gudstjenst i församlingen hålles. Följden deraf har ofta ledt dertill, att redliga medborgare som ej wetat sig begått något brott genom sammankommande å en söndagseftermiddag till andaktsöfningar under allmän gudstjenst, deraf fått plikta med böter eller fängelse. Då detta förbud äfwen kan vara ganska menligt för den rena Evangeliska lärans egna bekännare, enär för öwäder och under wiså årstider det från somliga trakter kan blifwa omöjligt att samlas till den allmänna Gudstjensten eller att meddela sig med wederbörande af hwilken omsörmda tillåtelse skall utfärdas. I följd af dessa med flera behjertansvärda skäl har Riksdagen beslutat, att med ändring af Kongl. för-

Peter Ericsson: Wik

1867.

ordningen den 26 Oct. 1858 måtte stadgas, att gemensamma andaktsöfningar utan wederbörande presterfjaps ledning må tillåtas å tid, då allmän Gudstjenst i församlingen hålles, så wida ej stället är beläget så nära der Gudstjensten förrättas, att denne eller ordningen derwid störes.

På det ingen må utan konstmärens samtycke eftergöra sådana originala konstwerk, hwarå tryckfrihetsförordningens stadganden ej kunna tillämpas, har Riksdagen antagit ett af Kongl. Maj:t framställt förslag till lag angående efterbildning af konstwerk.

Då formuläret för vittneseden i 17 kap. 16 § Rättegångsbalken ansetts olämplig och genom dess onödiga längd tröttaande, samt ofta till missförstånd lewande, har Riksdagen beslutat en ändring af berörde lagrum af följande lydelse: "Jag N. N. lofwar och swär wid Gud och hans Evangelium att jag skall wittna och intyga allt, hwad jag wet i denna sak händt och sannt wara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ!"

Äfwenledes har beslutats: "att hwad i 6 § 17 kap. Handelsbalken stadgas om jordogares förmänsrätt i landbos lösören för afgäld af fast egendom, jemwäl skall ega tillämpning i fråga om lega för creatur, redskap eller annat, som egaren lemnat landbon till egendomens bruk, der den lega ej längre stått inne, än i 17 kap. Jordabalken sägs, så ock om ersättning, der den gäldas bör, för hwad sålunda till landbon lemnadt blifwit.

Att en försättning måtte utfärdas som följer: "Wexande gröda må ej i mät gå annorledes än i sammanhang med egande eller nyttjanderätten till den jord, hwarå den wexer."

Att den i 8 och 9 mom. af 2 § i 8 kap. Rättegångsbalken frälsemän medgifna rätt till särskildt forum måtte upphäwas.

Att Kongl. Maj:t måtte taga i öfwerwägande, om och i hwilka fall nämndemän må kunna befrias från sådana särskilda bestyr, hwilka icke äro att anse såsom ofskiljaktiga från deras egentliga besättning.

Att prestmän måtte befrias från skyldigheten att undergå pastorageamen, äfwen som erhållande af förmäntigare tjänsteårs beräkning för undergången teologico-filosofisk examen.

Att stadgandet i 51 § konkurslagen den 18 September 1862, angående förfälningen af konkursmasjas egendom, måtte erhålla en förändrad lydelse.

Utställiga andra lagstadganden som äfwen ansetts tarfwa förändring hafwa utgjort föremål för riksdagens pröfning utan att vinna det godkännante.

I frågor hörande till den ekonomiska lagstiftningen har underdåniga skrifwelser till Kongl. Maj:t afslåtits derom:

att Riksdagen bifallit Kongl. Maj:ts proposition om upphörande af grundrantas utgörande för walf och stampwerk, i likhet med den i Kongl. Rung. den 30 Dec. 1863 medgifna befrielse för grundrantas utgörande af mjöl- och säggarvarnar.

Äfwenledes har Riksdagen lemnat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, om rättighet för sjerdingsmän som beordras till tjänstförrättning utom sitt distrikt, wid bewäringsmönstringar, marknader och dyligt, att för sådana förrättningar uppbära särskild ersättning, i likhet med hwad för nämndemän är stadgad i Kongl. Förordn. den 30 Dec. 1863, dock att utfärdandet af ordres till slikt förrättning icke må ega rum, med mindre Kon. Befallningshafwande uppå särskild hemställan sådant medgifwit.

I 6 § 3 mom. af 1842 års folkskolestadga förefriswes, att wid wal af folkskolelärare, skola rösterna beräknas som wid klockarewal, så att ordföranden i skolstyrelsens röst gäller lika med halfwa antalet af de öfriga wid walet afgifna rösterna; men på det ordföranden, genom sin stora röstöfverwigt, ej allt för mycket måtte ingripa i kommunens beslutanderätt har Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhållit att berörde stadgande måtte erhålla följande lydelse:

"Mellan de på förslag uppförde anställes derefter wal af församlingens i kyrkostämna samlade röstegande ledamöter, hwarwid rösterna beräknas efter 6 § i Kongl. Förordn. om kyrkostämna samt kyrkoråd och skolråd af den 21 Mars 1862."

Riksdagen har äfwen beslutat, att det för prestkandidater som fullgjort de för ordination förefrisna prof, böw wara öppet lemnadt, att söka anställning och warda orbinerade i hwilket stift inom Riket de helst åstunda och tillfälle gifwes samt rättigheten att söka preststipendior öfwer hela Riket måtte hwarje prest medgifwas, utan hänsyn till hwilket stift han hörer.

Wår frejdade landsman Kapten John Ericsson som under en lång tid bofatt i Nord-Amerika och som wetafskapsman och mekaniskt snille gjort sitt namn odöblig, genom en mängd uppfinningar, hwaribland må nämnas, propellern, warmluftmaskinen, en mängd förbättringar å ångmaskinerne,

modeller för pansarbåtar och monitorer m. m., har likväl efter en 40 års frånvaro från sitt gamla fosterland, wisat att hans hjerta ännu klappar varmt för detsamma, derigenom att han icke allenast skänkt fäderneslandet ritningar till monitorer och en ny modell till pansarbåt, utan äfwen förärat twenne Amerikanska 15 tums kanoner, hwarmed Sveriges förste monitor är bestyckad, hvilka i Amerika kostat öfwer 44,000 Rdr Rmt. Som en gärd af aktning för kapten Ericsons stora förtjenster och till erkänsla för de stora tjänster han wisat sitt fädernesland har Riksdagen beslutat till honom aflåta en tackfägelseadress.

Någon annan ändring i nu gällande bewillningsstadga har ej ansetts nödig, än att bewillningsafgiften efter 2:dra Artikeln blifwit förhöjd med 50 proc. under namn af "wapenskatt" för anskaffande af ändamålsenliga gewär efter nyare konstruktion — hwaremot författningen om stämpelpappersafgiften blifwit bibehållen oförändrad.

Att någon riktig princip ej warit följd i tullagstiftningen, tror jag mig med full rätt kunna påstå, då man finner huru wid föregående Riksdagar, tullen dels nedfatts, dels borttagits å en del lxx och öfwerflödsartiklar, som af de rikare samhällsklasserna begagnas, man nu i stället höjt den på åtskilliga konsumtionsartiklar, som nu mera kan anses utgöra nödwändighetsartiklar för den fattigare befolkningen. Genom den förhöjda beskattning, som wid denna Riksdag genom anslaget af 1½ million för wapens anskaffande och för gäldande af Riksgäldskontorets skulder från föregående Riksdagar för jernvägsbyggnader blifwit nödwändig, har man beslutat uttaga genom en förhöjd tull å socker, kaffe och tobak samt genom bränwinskattens förhöjning från 60 till 70 öre på kannan. Det är swårare för den fattige att undwika begagnandet af dessa konsumtionsartiklar, än för den, hvars omständigheter sätta honom i stånd att på annat sätt tillfredsställa sina begär eller behof. Det så kallade "Lantmannapartiet" har wäl sökt motverka sådana orättwisor både i discussion och wid woteringar, men stadnat i minoriteten. Deremot har införsetullen å säckar, som warit bestämd efter den för wäfnaden, med 5 procents förhöjning nu blifwit bestämd till den tull wäfwen drager, hwaremot förhöjningen blifwit borttagen, oaktadt säckar infördes år 1865 till ett wärde af 36,000 Rdr.

Utom de på ordinarie stat uppförda anslag, torde så

nämnas de på extra stat uppförda anslag till undervisningsanstalter för jordbruket och dess binärningar:

Till uppförande af en ny ekonomibyggnad wid Alnarps landbruksinstitut att utgå under år 1868 50,000 Rdr

Till förhöjning i aflöningen åt landbruksingeniörer 4,000 "

Till reseunderstöd åt examinerade landbrukslärningar för att i främmande länder taga anställning som arbetare och efter genomgången kurs till Säberneslandet återvända 1,500 "

Till understöd för personer af mankötet wid genomgående kurs i hofskaps uppfödande, ftötsel m. m. 2,000 "

Till prisbelöningar för husdjur, redskap och maskiner, ladugårdsprodukter och andra jordbruksalster 6,000 "

Till årliga täflingsmöten med gödboskap, smör, ost och släkt uti städerna Stockholm, Göttheborg och Malmö 3,000 "

Till Swenska trädgårdsföreningen, med förbindelse så widt se kan, utdela fruktträd och plantor till de folkskolestyrelser, som derom göra anmälan 4,500 "

Till bildande af lämpliga stambolländerier i de nordligare länen 10,000 "

För de geologiska undersökningarne samt utgifwande af geologiska kartor, enahanda anslag som förut 60,000 "

Wid de två sednaste Riksdagarne hafwa Ständerna till Kongl. Maj:ts disposition anvisat medel, att användas såsom anslag, utan återbetalningsfkyldighet, till understödjande af sådana nyrutdikningar och wattenastappningar inom Norrbottens, Westerbottens, Westernorrlands, Jemtlands, Gefleborgs och Kopparbergs län samt fyra härader i Wermland, som företrädeswis asse att minska frostländigheten 120,000 "

hvilket anslag äfwen wid denna Riksdag blifwit bewiljad till samma belopp.

Liksom wid sistledne riksdag, har äfwen nu till Kongl. Maj:ts disposition anvisats

en summa af 50,000 Rkr
att utgå som lån till beredande af odlings-
företag i rikets öfriga delar, under försälda
vilkor och bestämmelser.

Till anläggning af nya samt förbättring
eller omläggning af backiga eller mindre goda
wägar är anwifadt 150,000 "

För wård och skötsel af sådana personer
i Helsingland som woro behäftade med spetäl-
ska, bewiljade Rikets Ständer wid 1863 års
Riksdag ett årligt anslag af 3,000 "

med wilkor att motsvarande bidrag från Gefleborgs län an-
wifades, hwilket anslag äfwen wid siffl. Riksdag bewiljades
under medgifwande att medlen singe användas till uppbyg-
gande af ett sjukhus för spetälsta i likhet med länslazaretten.
Sedan förberedande åtgärder blifwit widtagna sattes i verk-
ställighet i slutet af 1865 uppförandet af ett sådant sjukhus i
Verfsö socken. Då ej obetydliga bidrag ännu erfordras för
berörde ändamål har Riksdagen för 1868 anslagit ytterliga-
re ett lika anslag som wid föregående Riksdag emot wilkor
att enahanda bidrag lemnas af Gefleborgs landsting. De
inom Helsingland med denna sjukdom behäftade personer
utgjorde wid 1865 års utgång ett antal af 80.

Till lättnad för skjutstungan der den är särdeles tryc-
kande fortfar det wid siffl. Riksdag anwifade anslag af
125,000.

Skjutsfrågan, som wid flera föregående Riksdagar ut-
gjort föremål för representationens öfwerläggningar och som wid
hwarje Riksdag återkommer tills den blifwit på ett tillfreds-
ställande sätt löst, har äfwen wid denna Riksdag ej undgått
den wanliga behandlingen, men det gifwes wisfa wid jorden
häftade onera för hvars lindrande eller aflyftande alltid
framställes något "obotsfärdigas förhinder." Skjutstungan
som räknar sin uppkomst från wäldsgästningens dagar, har
under tidernas längd blifwit allt mer och mer betungande i
samma mån som folkmängden tilhwuxit och näringarne ut-
wecklat sig. I samma mån som jernvägsanläggningarne
fortgå, wisar sig huru ojemt och orättwist detta beswär
trycker. Daktadt allmogon för mer än 200 år sedan friköp-
te sig från denna skyldighet genom åtagandet af en afguld
under namn af "skjutsfärdspenningar" som ännu i dag ut-
gör en del af hemmansräntan, måste likwäl detta beswär

utgöras in natura. Statsutskottet som i följd af wäcka motioner äfwen wid denna Riksdag haft denna fråga under handläggning, föreslog att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om åtgärders widtagande för att lyfta detta besvär ifrån jorden och öfwerflytta det på staten. Denna hemställan bifölls genast i andra kammaren, men i första kammaren blef den efter en längre discussion afslagen, under förwändning att verkningarne af den nyligen utfärdade Kongl. förordningen ej ännu woro pröfwade.

Utom den för folkundervisningen utgående halfwa skyddsafgiften är på stat uppförda åtskilliga anslag, såsom till Seminarierne för folkskolelärares bildande, arwode för folkskoleinspektörer, undervisningsmateriel, löneförbättring åt folkskolelärare, understöd åt wissa församligar m. m. utgörande tillsammans öfwer en half million Rdr, hwaremot anslagen till Uniwersiteten och Elementarlärowerken uppgå till 2 millioner. Deremot finnes i Norrige dubbelt så stor summa anslagen till folkskolorna som till Elementarlärowerken.

Wid Riksdagen wäcktes flera motioner om försvarswerkets ordnande på ett sätt, att det i farans stund kan warna wårt sädernesland och betrygga dess sjelfständighet. I följd häraf tillsattes ett särskildt utskott, som uppgjorde ett förslag till en allmän folkbewäpning, men då detta förslag war byggt på sådana grunder, att de rust och roteringsstyldige skulle lösa sig frie från roteringsstyldigheten, men icke desto mindre bekosta bostad och kältäppa åt soldaten lika med öfriga inom kommunen boende personer som erläggga bewillning till staten, kunde detta förslag ej antagas, helst som någon lösen ej synes böra komma i fråga då hwar och en skulle wara styldig deltaga i warnepligten från 20 till 50 år med en fördubblad wapenöfning utom flera swäfwande och obestämda föreskrifter som förslaget innehöll.

För att i någon mån söka framlägga förslag till afhjelpande af den penningeförlägenhet hwaraf den jordbrukande befolkningen lider, tillsattes ett särskildt utskott som bland annat föreslog, att grundskatterna böra aflösas och aflösningssumman helst öfwerlåtas till Hypotheksbanken för utlåning åt jorregare, att lindring måtte beredas de rust- och roteringsstyldige; att skjuts- och waghållningsstyldigheten icke som hittills måtte uteslutande hwila på den i mantal fatta jorden; att kronoppbörden förenklas så att utgifterna måtte få erläggas på en debetsedel; att sparbankswäsendet ordnas

på ett tidsenligt sätt; att en förändrad lagstiftning måtte widtagas för de enskilda bankerna och att dessa måtte inlösa sedlar med silfver; att Hypotheksbanken organiserades på det sätt att den bättre än hittills kunde motsvara sin bestämelse; att förändrad lagstiftning widtages i afseende på realkrediten och handelsboks witsord; att alla jordbruket rörande angelägenheter måtte handläggas af en Centralmyndighet under Chefen för Civildepartementet. I likhet med hwad utskottet föreslagit beslöt andra kammaren till Kongl. Maj:t öfwerlemna dessa önskingar med anhållan att Kongl. Maj:t wille taga desamma i nädigt öfwerwägande och till ett kommande riksmöte framlägga de förslag som för fosterlandets wäl kan finnas lämpligt. Första kammaren afflog likwäl en sådan skrifwelse. Likwäl torde utlåtan det innebära ett och annat frö, som wid kommande Riksdagar kunna frambringa någon ringa frukt.

Wid hwarje Riksdag har bankowinsten utgjort ett twi-
stefrö. Bondeståndet har alltid påyrkat des användande till bankens consolidering, men de andra stånden deremot beslutat des användande för statsbehofwen. Äfwenledes wid denna Riksdag beslutade andra kammaren att 1 million skulle öfwerlemnas till Statsverket, men 800,000 Rdr behållas af Banken. Första kammaren deremot föreslog att hela winsten skulle öfwerlemnas till Statsverket, som wid den gemensamma woteringen i kamrarne blef Riksdagens beslut. Om Banken wid föregående Riksdagar fått behålla sin winst, skulle den nu warit nog stark, att genom inrättade filialkontor i landsorterna och en ökad sedelutgifning, kunnat öfwer-
taga lånerörelsen, hwarigenom de enskilda Bankerna kunnat indragas. Att de enskilda Bankerna wäl kunna wara till nytta för handlanden och näringsidkaren, kan wäl icke förnekas, men aldrig hafwa dessa warit till någon nytta för den låntagande jordbrukaren, som behöfwer lån på längre tid och ej kan hafwa något gagn af sådana lån som stola omsättas flera gånger på året och desutom drager högre ränta än jordens afkastning kan bära. Motion har äfwen warit wäckt om de enskilda bankernas upphörande wid deras octrojers slut, utan att något afseende fästats wid motionen.

Att wid den första Riksdagen efter den nya riksdagsordningens antagande, fälla något omdöme om de fördelar som genom des antagande wunnits, är wäl icke känbart, ty dertill fordras en flerårig erfarenhet, men i anseende till de

enkla re former, hvarunder ärendena behandlas, kan väl ingen förneka, att ej arbetet drifwits nästan dubbelt fortare än förut, då på en tid af fyra månader utarbetats och behandlats omkring 330 utlåtanden med öfwer 1,230 särskilda punkter. Många af dessa frågor hafwa efter långa discussioner måst slitas genom omröstning, hwartill i andra kammaren fordrats öfwer 100 woteringar. Desutom har öfwer de olika besluten i första och andra kammaren i anslagsbanko- och bewillningsfrågor, 42 gemensamma woteringar förrättats. Öfwer 40 särskilda wäl till utskott, revisorer m. m. hafwa äfwen fordrat icke ringa tid.

De så ofta, af motståndarne till den nya riksdagsordningens antagande, framkastade farhågorna för ett "Bondregemente", torde nu wara häfna, då man finner att representanterna i första kammaren utgöras af 34 Godsegare, 17 Bruksidkare, 17 Militärer, 13 Landshöfdingar, 11 Jurister, 6 Statsråd, 5 Handlande, 4 Profesorer, 4 Prestes, samt 14 särskilda Embets- och Tjenstemän eller tillsammans 125. I andra kammaren 65 Bönder, 22 Godsegare, 15 Profesorer, Rectorer, Lektorer och Skollärare, 14 Jurister, 11 Bruksegare, 9 Handlande, 7 Fabriksegare, 6 Prestes 6 Militärer, 2 Landshöfdingar, 1 f. d. Statsråd, 1 Medicin doctor, 1 Apothekare, 30 särskilda Embetsmän, tillsammans 188 ledamöter.

Att kunna bibehålla samstämmigheten och förhindra partibildningar inom representationen måste wäl nästan så anses för en omöjlighet, hwilket erfarenheten från alla konstitutionella stater äfwen bekräftar. Att med den sammansättning andra kammaren erhållit, partier skulle bilda sig, kunde man wäl på förhand förutse; men likwäl kunde det dröjt någon tid om ej genast wid Riksdagens början några få efter makt och inflytande sträfwande personer bidragit till en sådan partibildning. För att uppgöra förslag till listor för de blifwande utskottswalen, företog sig några personer att sammanfalla till ett sammanträde och för att så mycket bättre kunna slå dunster i ögonen på de nyvalda, utsågs till ledare wid mötet en af de gamla bondeståndets mest framstående ledamöter, en man som war känd att wara regeringen i allo tillgiffwen och en försvarare af des handlingsfätt. Det lyckades äfwen att få listorna så uppajorda, att ledamöter med mångårig erfarenhet blefwo utslutna wid walen till de ständiga utskotten, men deremot flera af de nyvalda

ledamöterna tillhörande Embetsmannaklassen insattes som ordinarie ledamöter. Större delen af dessa kom då att bilda det ministeriella partiet hvars uppgift varit att understödja regeringen, i motsats till det sedermera bildade "Landmanpartiet" hvars förnämsta systemål varit att verka för sparsamhet i bewiljandet af anslag, en mera rättwis och jemn fördelning af beskattningen emellan alla samhällsklasser skjuttsbeswärets ordnande, på ett för jordbruket mindre tryckande sätt än det närvarande, åtgärders widtagande för att bereda någon hjälp åt den i betryck warande modernärningen jordbruket m. m. Dessa jemte flera punkter utgjorde det program som blef uppsatt för att tjena partiet till ledning och den fana omkring hwilken det skulle samla sig. Till detta parti slöto sig de flesta jordbrukare, hwaremot de inwalda Embets och Tjenstemännen slöto sig till det andra partiet. Att icke Embetsmännen och Jordbrukaren alltid draga åt samma mål faller sig helt naturligt. Den förre sträfwar alltid efter en högre lön eller utmärkelse och för att kunna erhålla den måste den göra sig bemärkt af regeringen och gå den tillhanda när tillfälle gifwes. Den sednare deremot, som bäst känner "hwar ston klämmer" måste i de flesta fall motiätta sig åstade löneförhöjningar och äfwen yrka på ned sättning i en del nog högt tilltagna löneförmåner, isynnerhet som Jordbrukaren alltid måste draga högsta tungan af, utgående skatter och natura prestationer.

Ännu i dag kan på honom tillämpas den gamle folkskalden Thorilds qwäde:

"Allas far är bonden än
 Än i denna dagen
 Le ej — ty du har min wän
 Bondens bröd i magen
 Bondens ull uti din rock
 Dersför lagom, lagom pock!
 Se i honom gläder
 Dina fäders fader!"

Idenor i Maj 1867.

Behr Ericsson.

Guditswall,
Tryckt hos Sam. Hellström, 1867.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Printed text at the bottom of the page, possibly a signature or publisher information, including the name "E. J. ...".

